

ZAINTERESIRANOST POSJETITELJA JESENSKOG MEĐUNARODNOG BJELOVARSKOG SAJMA ZA DRŽAVNU STOČARSKU IZLOŽBU

Cikač, Goran

Undergraduate thesis / Završni rad

2015

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Križevci college of agriculture / Visoko gospodarsko učilište u Križevcima**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:185:360900>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-17**

Repository / Repozitorij:

[Repository Križevci college of agriculture - Final thesis repository Križevci college of agriculture](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

REPUBLIKA HRVATSKA
VISOKO GOSPODARSKO UČILIŠTE U KRIŽEVCIMA

Goran Cikač, student

**ZAINTERESIRANOST POSJETITELJA JESENSKOG
MEĐUNARODNOG BJELOVARSKOG SAJMA ZA DRŽAVNU
STOČARSKU IZLOŽBU**

ZAVRŠNI RAD

KRIŽEVCI, 2015.

REPUBLIKA HRVATSKA
VISOKO GOSPODARSKO UČILIŠTE U KRIŽEVCIMA

Goran Cikač, student

**ZAINTERESIRANOST POSJETITELJA JESENSKOG
MEĐUNARODNOG BJELOVARSKOG SAJMA ZA DRŽAVNU
STOČARSKU IZLOŽBU**

ZAVRŠNI RAD

Povjerenstvo za ocjenu i obranu završnog rada:

1. dr.sc Maja Dražić, vanjski suradnik	- predsjednica povjerenstva
2. dr.sc. Kristina Svrznjak	- mentorica i članica povjerenstva
3. Dušanka Gajdić, univ.spec.oec., v.pred	- članica povjerenstva

KRIŽEVCI, 2015.

SADRŽAJ

1.	UVOD	1
2.	PREGLED LITERATURE	3
2.1	Povijesni pregled stočarstva i sajmovi na području grada Bjelovara.....	3
2.2	Stočarstvo i sajmovi u 20. stoljeću u bjelovarskom kraju.....	6
2.3	Izvorne i zaštićene pasmine domaćih životinja u Republici Hrvatskoj	10
2.4	Stanje u stočarstvu Republike Hrvatske	12
2.5	Zajednička poljoprivredna politika EU (2014.-2020. godina).....	14
3.	MATERIJAL I METODE ISTRAŽIVANJA	16
4.	REZULTATI I RASPRAVA	17
4.1	Sociološki i opći podaci o ispitaniku.....	17
4.2	Interesi i zanimanja za Jesenski međunarodni bjelovarski sajam.....	20
4.3	Interes za stoku, stočarstvo i stočarsku izložbu.....	24
4.4	Razmišljanja ispitanika o stočarskoj izložbi na Jesenskom sajmu	28
4.5	Rasprava o rezultatima	30
4.6	SWOT analiza Jesenskog međunarodnog sajma u Bjelovaru	31
5.	ZAKLJUČAK	33
6.	LITERATURA.....	35
7.	PRILOZI.....	36
	Anketa za posjetitelje 23. Jesenskog međunarodnog sajma u Gudovcu	36
	SAŽETAK.....	38

1. UVOD

Kao što je poznato, tehnološki napredak Europe je započeo Prvom industrijskom revolucijom odnosno izumom parnoga stroja 1764.godine, kada u razvijenim zemljama posebice zapadne Europe (Francuska, Ujedinjeno Kraljevstvo, Habsburška monarhija) dolazi do zamjene manufakturnog rada tvorničkim. Poljodjelci su na europskim njivama već početkom 19. stoljeća ručni rad uvelike zamijenili radom stroja. Hrvatska je većim dijelom bila nerazvijena i zapuštena, do odluke carice Marije Terezije o proširenju vojne krajine što je dalo zamaha razvoju prije svega poljoprivrede¹. Vojne utvrde opsluživala su vlastelinstva, na kojima su radili kmetovi proizvođači hranu posebno za potrebe vojske. Navedeni podatak svjedoči o povijesnoj dimenziji Republike Hrvatske spram odnosa prema poljoprivredi i poljoprivrednicima. Također postoji tradicija poljoprivrednih sajмова, sajмова stoke i obrtništva, jer upravo je poljoprivreda i sve vezano uz tu gospodarsku djelatnost, ono što je dugi niz godina odnosno čak stoljeća za većinu hrvatskog puka predstavljalo izvor osnovnog preživljavanja. Danas, prema podacima OECD-a² ruralni prostor zauzima 51.872 km² ili 91,5% ukupnog teritorija Republike Hrvatske u kojem živi oko 47,6% ukupnog stanovništva (Demonja, Ružić, 2010), pa poljoprivredni sajmovi predstavljaju mjesto novih znanja, prezentacije agrobiznisa, te mjesto susreta svih onih koji se bave poljoprivrednom proizvodnjom.

Svrha rada je dobiti jasniju sliku o razlozima dolaska posjetitelja na Jesenski međunarodni sajam u Gudovcu, koji je, kako pokazuju statistike, među najvećima u Europi. Naime, ove godine je održan 23. po redu sa stalnom tendencijom rasta kako brojem, tako i raznovrsnošću izlagača koji dolaze iz nekoliko europskih zemalja. Ono što će u ovom radu biti glavna tema je stočarska izložba te popratni sadržaji vezani uz nju.

*„Na 23. sajmu po redu, 206 uzgajivača predstavilo je oko 500 grla goveda, konja, svinja, ovaca, koza, peradi. Hrvatska poljoprivredna agencija je odabrala stoku u 35 različitih pasmina, kako konvencionalnih, tako i hrvatskih izvornih i zaštićenih pasmina iz gotovo svih dijelova Republike Hrvatske.“*³ Predmet rada je zainteresiranost posjetitelja za državnu stočarsku izložbu u okviru sajma, odnosno za organizirane izložbe i ocjenjivanja stoke

---

¹ Hrvatska kulturna i politička povijest 18. i 19. stoljeća, interna skripta, Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu, 2009.

² OECD - Organisation for Economic Cooperation and Development, Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj

³ Bjelovarac novi (2015.): Info bjelovarskog sajma, Bjelovarac d.o.o.

tijekom sajma. Cilj je istražiti i dobiti konkretne odgovore na pitanje koliko posjetitelje uopće zanimaju određeni dijelovi ponude na sajmu s naglaskom na stočarstvo. Ovako veliki sajam posjećuju ratari, stočari, manji ili veći proizvođači te imaju različite interese. Također dio posjetitelja spada u kategoriju „šetači“ iz razonode odnosno „obični“ posjetitelji manifestacije tako da će ovo istraživanje na uzorku od 100 nasumce odabranih posjetitelja pokušati dati odgovore na navedena pitanja. Istraživanje je bazirano na primarnoj metodi istraživanja – anketi, koja je provedena za vrijeme trajanja sajma.

Cilj rada je analizirati rezultate istraživanja te pokušati dati konkretne prijedloge za poboljšanja koja se tiču stočarskih izložbi uopće u Republici Hrvatskoj, a tako i izložbi stoke na budućim jesenskim sajmovima u Gudovcu. Polazeći od činjenice da su naši kapaciteti u stočarstvu nedovoljno iskorišteni, bitno je što prije promijeniti ono što je loše u odnosu prema stočarstvu. Treba zadržati i unaprijediti postojeću i dići se na višu razinu kvalitete te na taj način pokušati privući tržište, a zatim vratiti interes posebice mladih ljudi, poljoprivrednika da na svoja gospodarstva vrate stoku.

Stoga je bitno raditi ovakva i slična istraživanja i analize što češće, jer jedino radom na terenu i direktnim kontaktom s korisnicima mogu se stvari promijeniti nabolje.

2. PREGLED LITERATURE

Da bi kvalitetnije mogli obraditi navedenu istraživačku temu, potrebno je napraviti pregled pojmova najčešće korištenih u ovom radu.

Sajmovi se definiraju mjestima susreta poslovnih ljudi pri čemu se uz optimalne troškove ostvaruje kontakt s ciljanom tržišnom publikom i to kako s postojećim klijentima, tako i s potencijalnim, novim poslovnim partnerima (Cvitanović, 2008.). Dakle sajam predstavlja mjesto dodira ponude i potražnje, u kojemu ponuđači uz manji marketinški angažman prezentiraju svoju robu te izravnim kontaktom a tražiteljem robe ili usluge ulaze u poslovnu suradnju. Isto tako, tražitelji robe ili usluge (kupci), na jednome mjestu imaju veću ponudu od uobičajene te tako ostvaruju povoljniji poslovni odnos, koji se može odraziti u povoljnijoj cijeni, kvaliteti, kvantiteti, bez dodatnih troškova.

Izložba je trajni ili privremeni javni događaj na kojem se razni umjetnički ili drugi predmeti izlažu javnosti⁴. Mjesta izložbi mogu biti galerije, muzeji, sajmovi i ulice.

Anketa je naziv za skup postupaka pomoću kojih se pobuđuju, prikupljaju i analiziraju izjave ljudi kako bi se saznali podaci o njihovu ponašanju ili o njihovim stavovima, mišljenjima, preferencijama, interesima i slično, radi statistike, ispitivanja javnog mnijenja, tržišta ili kao temelj za potrebe medicinskog, sociološkog ili nekog drugog istraživanja⁵. Anketa spada u primarne metode istraživanja jer predstavlja direktan kontakt onoga tko provodi anketu s anketiranom osobom. Vrijednost ankete je ograničena jer ovisi o iskrenosti i trenutnom raspoloženju anketirane osobe pa stoga ne može biti u potpunosti mjerilo nekog istraživanja. Stoga se pristupa i drugim sekundarnim metodama koje će i u ovom radu biti korištene.

2.1 Povijesni pregled stočarstva i sajmova na području grada Bjelovara

Prve podatke o sajmovima na području grada Bjelovara nalazimo u dokumentima od druge polovice 14. pa do kraja 15. stoljeća. Naime, sajamske povlastice su u srednjem vijeku osim gradova dobivali i mnogi manji feudalni posjedi. Jedno takvo vlastelinsko imanje bile su i Jakobove Sredice, današnje Velike Sredice i Male Sredice (predgrađe Bjelovara) koje su obuhvaćale današnje dijelove grada i u kojem se tada nalazilo naselje i posjed Beloblatje. U Jakobovim Sredicama su se sajmovi održavali svake srijede. Međutim početkom 16. stoljeća

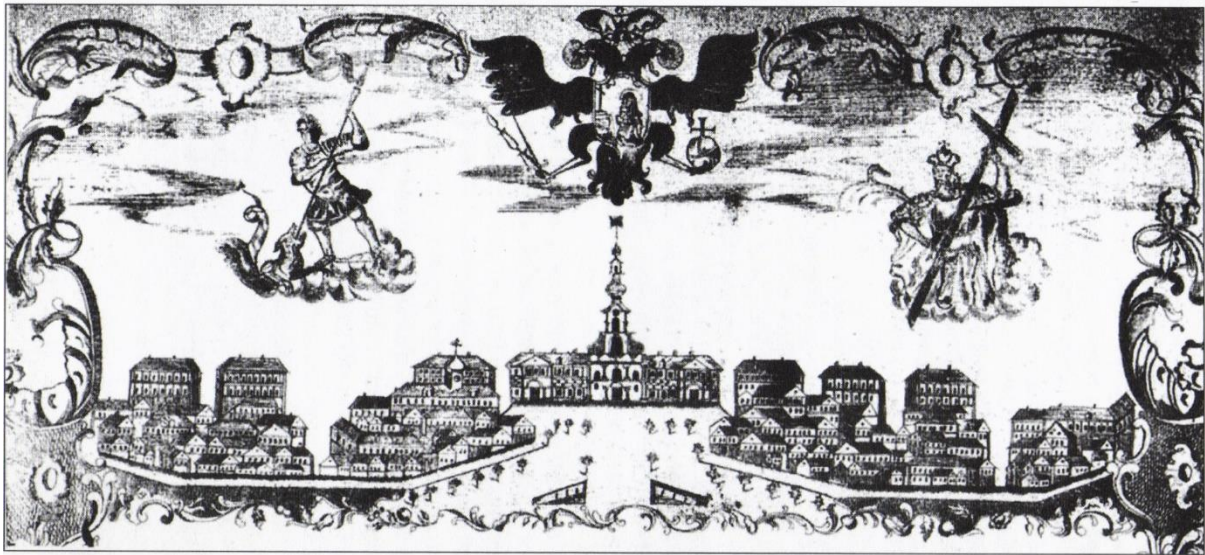
---

⁴ <https://sh.wikipedia.org/wiki/Izlo%C5%BEba>

⁵ Fr. enquête; lat. inquisita; enquire = istraživati, <https://hr.wikipedia.org/wiki/Anketa>

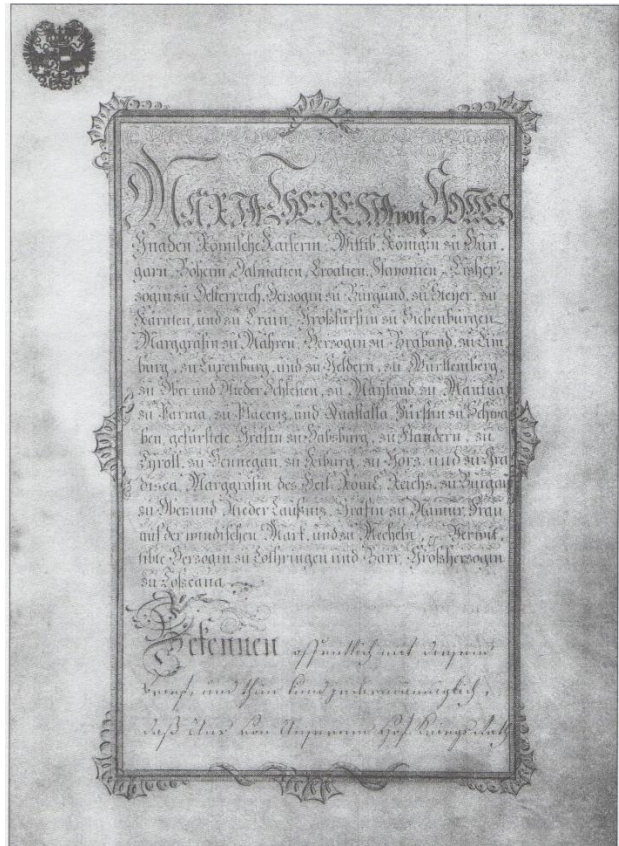
Jakobove Sredice gube svoju važnost, gase se sajmovi, a trgovci i obrtnici sele u nedaleki Gudovac, srednjovjekovnu tvrđavu feudalnog gospodara Pavla de Gudowcz. Tu se prvi puta spominje Gudovac kao središte sajmovanja. No, ubrzo zatim, zbog turske okupacije i uništavanja i Gudovcu se gubi svaki trag. Točnije 1554. godine u popisu poreza ne spominju se ni obližnja sela ni vlastelinska imanja, pa tako ni Gudovac.

Godine 1756. počinje izgradnja grada Bjelovara (*slika 1*) odlukom carice Marije Terezije isprva za vojne potrebe, no kako je vrijeme odmicalo počeli su se doseljavati i trgovci i obrtnici. Ubrzo zatim (*1764. godine*) Bjelovar dobiva i sajmište tzv. Markplatz za prodaju konja, krava i sitne stoke. Može se zaključiti da je samim nastankom grada počela i era sajmovanja u Bjelovaru. Utemeljiteljica grada, carica Marija Terezija, poveljom iz 1772. godine (*slika 2*) Bjelovaru daje i sajamske privilegije. Poveljom se odobrava održavanje dva godišnja sajma, tjedne sajmove četvrtkom, te mjesečne, nedjeljom koji su započinjali nakon svete mise u župnoj crkvi.

Slika 1. Bjelovar u vrijeme dobivanja sajamskih privilegija (18. stoljeće)
Izvor: Medar, 1999.

Slika 2. Prva stranica povelje Marije Terezije iz 1772.

Izvor: Medar, 1999.

U 19. stoljeću se pojavom željeznice velika važnost počela pridavati takvom načinu otpreme stoke, a naročito na sajmove. Godine 1886. spajaju se Bjelovarska i Križevačka županija u Bjelovarsko-križevačku županiju i unutar iste postoji osam tovarnih željezničkih postaja za utovar i istovar stoke. Važno je napomenuti da je stoka koja se tada vozila na sajmove željeznicom bila podvrgnuta temeljitoj veterinarskoj kontroli.

U isto vrijeme, grad Bjelovar u svom vlasništvu ima jednog „javnog“ bika plemenite pasmine kojeg drže u sklopu gradske vijećnice, odnosno u javnoj štali pokraj vijećnice, što također govori o važnosti stoke i stočarstva za bjelovarski kraj u to vrijeme.

U to vrijeme se uz dozvolu Beča otvara „Kraljevsko gospodarstvo i šumarsko učilište“ (1860. godine) u Križevcima, koje se sastojalo od ⁶Višega gospodarskog i šumarskog dijela i iz nižeg dijela koji je nazvan „Ratarnica“. Kao što je rečeno, spajanjem županija Učilište postaje i dio povijesti našeg kraja. Već 1897. godine zabilježen je u županijskom Izvještaju podatak o izložbi stoke, koja je održana u Križevcima. U Izvještaju stoji da su na izložbi bile

⁶ Pinti, V. i suradnici (2010): 150 godina poljoprivrednog školstva u Križevcima, VGUK i Srednja gospodarska škola u Križevcima

zastupljene „čista belanska, siementhalska i pincgavska pasmina, od ovih pet križančad međusobna i s našom domaćom pasminom.“

2.2 Stočarstvo i sajmovi u 20. stoljeću u bjelovarskom kraju

Početak 20. stoljeća razvitak stočarstva u Bjelovarsko-križevačkoj županiji bio je izuzetno povoljan, pa je stoga i promet stokom jako razvijen. Tako se bilježi da je 1901. godine na području ove županije održano 217 godišnjih i mjesečnih sajmova s raznom vrstom stoke i 318 tjednih sajmova sa svinjama. Krajem te iste godine (1901.) obustavljen je promet konjima zbog zaraze kljenuti rasplodnih konja te je zabranjen uvoz konja u Ugarsku i Austriju.

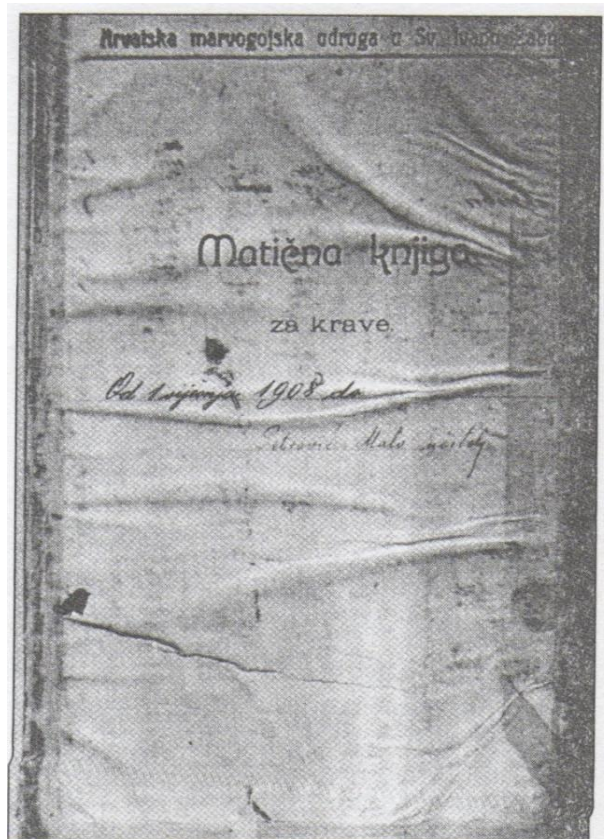
Sljedeće godine (1902.) zbog epidemije svinjske zaraze bilo je obustavljeno održavanje tjednih sajmova u Severinu, Grubišnom Polju, Velikom Grđevcu. Stoga je izvoz svinja u Austriju bio ograničen na kotare i općine u kojima nije bilo zaraze. Sajmovi su i dalje posebno nadzirani od veterinarske službe.

Bitan događaj za razvoj stočarstva posebice govedarstva dogodio se 15. ožujka 1908. godine kada je osnovana Marvogojska udruga za uzgoj čistog simentalca (*slika 3*) u Sv. Ivanu Žabnu. Nabavljene su matične knjige za upis krava i knjiga s rodovnicima (*slika 4*).

Slika 3. Hrvatska marvogojska udruga u Sv. Ivanu Žabnu

Izvor: Medar, 1999.

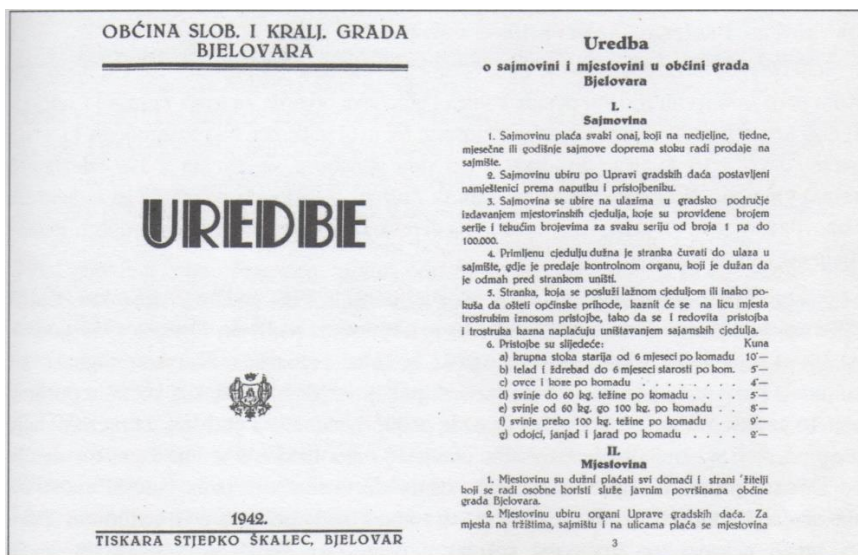

Slika 4. Matična knjiga za krave Hrv. marvogojske udruge u Sv. Ivanu Žabnu

Izvor: Medar, 1999.

Nakon što je 1933. godine marvogojska udruga u Bjelovaru odlučila o osnutku Zadruga za unaprjeđenje stočarstva, kao prvi cilj Zadruga je stavljeno održavanje izložbi životinja. Vrlo brzo su se održale dvije izložbe. Prva izložba je obilazila mjesta tadašnje Savske banovine, odnosno to je bila pokretna izložba vlakom sastavljena od 23 vagona u kojima su se prikazivale tematike vezane uz stočarstvo, mljekarstvo, peradarstvo, voćarstvo. Druga izložba je održana u zgradi Vojne bolnice u Bjelovaru pod nazivom „*Poljoprivredna izložba za grad i srez Bjelovara*“ na kojoj su također bili predstavljeni proizvodi stočara, voćara, ratara, pčelara te proizvodi obrtnika potrebni u poljoprivredi.

Za vrijeme drugog svjetskog rata gradsko poglavarstvo Bjelovara donosi niz uredbi vezanih za sajmovanje među kojima je i „*Uredba o sajmovini i mjestovini u općini grada Bjelovara*“ koja je stupila na snagu 1. siječnja, 1942. (slika 5).

Slika 5. Uredba o sajmovini i mjestovini u općini grada Bjelovara

Izvor: Medar, 1999.

Nakon drugog svjetskog rata prva stočarska izložba održana je u listopadu 1949. godine u Bjelovaru, mada nije bila isključivo stočarska. Izložba je što se stoke tiče bila podijeljena u tri paviljona u kojima su redom bili, u prvom konji, u drugom svinje, a u trećem bikovi i krave. Na ovoj izložbi sudjelovalo je 69 seljačkih radnih zadruga, brojne zadružne i državne ekonomije.

Važan se događaj dogodio 26. prosinca, 1952. godine kada je održana trodnevna izložba malih životinja (peradi, kunića, golubova). I za današnje pojmove značajno je to što je bilo zastupljeno 11 vrsta peradi, 9 vrsta kunića i 24 pasmine golubova.

Godine 1957. donesena je odluka da redoviti jesenski sajmovi budu u Bjelovaru, Novoj Rači, i Hercegovcu. Sajmovi i izložbe stoke su nakon te godine redoviti i stalni na području bjelovarskog kotara do početka devedesetih godina.

Zbog političkih previranja i rata do 1993. godine sajmovi u Bjelovaru i okolici nema. Međutim, prvi župan Bjelovarsko-bilogorske županije 1993. godine donosi odluku da se na bjelovarskom području ponovno počinju održavati sajmovi. Uistinu, nakon manje od dva mjeseca, *Prvim međužupanijskim izložbeno-prodajnim stočarskim i gospodarskim sajmom* (slika 6) održanim na farmi Koopexporta u Gudovcu tradicija se nastavlja.

Slika 6. Naslovnica kataloga prvoga stočarskog i gospodarsko sajma

Izvor: Medar, 1999.

Kako je prvi župan vratio tradiciju u Bjelovar i Gudovac koji je po povijesnim zapisima sajamsko mjesto iz 16. stoljeća, tako je ostalo do dana današnjega, s tendencijom porasta i podizanja kvalitete naročito u sadržajima ponude mehanizacije te u ostalim popratnim sadržajima. Govoreći o stočarstvu, odnosno o izlagačima i izložbama, oni su tu, ali ovih 23 godine osciliraju kao i stanje poljoprivrede u RH. Ono što budi nadu je svakako napor pojedinih službi u poljoprivrednoj proizvodnji posebice Hrvatske poljoprivredne agencije (HPA) koja događanjima u svojoj organizaciji tijekom godine intenzivno pokušava naći rješenja za pomak nabolje u poljoprivrednoj proizvodnji uopće. Upravo su ⁷glavne djelatnosti HPA: provedba uzgojnih programa, upravljanje registrima stoke, kontrola kvalitete stočarskih proizvoda, promocija stočarskih proizvoda proizvedenih na hrvatskim farmama, pružanje pomoći poljoprivrednim proizvođačima pri podnošenju zahtjeva za novčanim potporama, te sudjelovanje u terenskim kontrolama izravnih plaćanja.

---

⁷ <http://www.hpa.hr/o-hpa-2/>, glavne djelatnosti HPA

2.3 Izvorne i zaštićene pasmine domaćih životinja u Republici Hrvatskoj

Izvorne i zaštićene pasmine domaćih životinja predstavljaju naslijeđe i bogatstvo koje je svaka zemlja dužna čuvati, unaprjeđivati te ostaviti u naslijeđe budućim generacijama. Tako prema Nacionalnom programu očuvanja izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja u Republici Hrvatskoj (2010.) „*izvorne pasmine su živi spomenik minulih vremena koje čuvaju identitet podneblja.*“ Geni tih životinja su mogući potencijal za sigurnost proizvodnje hrane u budućim vremenima u kojima će važnost njihove otpornosti i prilagodljivosti doći do punog izražaja. Izvorne i zaštićene pasmine domaćih životinja mogu biti poticaj za oživljavanje dijela ruralnih područja, osiguravajući lokalnoj populaciji dodatni prihod. Pogodne su za uključivanje u programe organske (ekološke) proizvodnje i razvijanje prepoznatljivih tradicionalnih robnih marki. Sastavni su dio ekosustava o kojem ovise brojne druge biljne i životinjske vrste. Neke od izvornih pasmina na područje Republike Hrvatske dospjele su iz drugih regija uslijed širenja stočarske proizvodnje. U shemi 1 prikazan je popis 27 izvornih i zaštićenih pasmina i sojeva domaćih životinja nastalih na teritoriju Hrvatske (NN 127/98, NN 73/03, NN 39/06, NN 126/07, 70/09 i 80/13).

Schema 1. Popis izvornih i zaštićenih pasmina i sojeva domaćih životinja RH

Goveda <ul style="list-style-type: none">
•- Istarsko govedo
•- Slavonsko-srijemski podolac
•- Buša
Konji <ul style="list-style-type: none">
•- Hrvatski posavac
•- Hrvatski hladnokrvnjak
•- Lipicanac
•- Međimurski konj
Magarci <ul style="list-style-type: none">
•- Istarski magarac
•- Primorsko-dinarski magarac
•- Sjeverno-jadranski magarac
Ovce <ul style="list-style-type: none">
•- Cigaja
•- Creska ovca
•- Dalmatinska pramenka
•- Dubrovačka ruda
•- Istarska ovca
•- Krčka ovca
•- Lička pramenka
•- Paška ovca
•- Rapska ovca
Koze <ul style="list-style-type: none">
•- Hrvatska šarena koza
•- Hrvatska bijela koza
•- Istrska koza
Svinje <ul style="list-style-type: none">
•- Crna slavonska
•- Turopoljska
Perad <ul style="list-style-type: none">
•- Zagorski puran
•- Kokoš hrvatica
Pčele <ul style="list-style-type: none">
•Siva pčela

Izvor: Nacionalni program očuvanja izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja u Republici Hrvatskoj, 2010.

2.4 Stanje u stočarstvu Republike Hrvatske

Danas postoji mnogo autora koji se bave područjem stočarstva, a za ovaj rad proučavan je rad autora Hrasnica i Ogrizek (1961) koji opisuju da se *stočarstvo bavi uzgojem, hranidbom, racionalnim iskorištavanjem domaćih životinja, te pronalaskom najboljih metoda uzgoja i selekcije radi dobivanja populacije visoke produktivnosti.*“

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku, u 2013. godini fizički obujam poljoprivredne bruto proizvodnje promatrano u odnosu na 2012. godinu bilježi rast od 5,2%. Na povećanje fizičkog obujma poljoprivredne proizvodnje utjecao je rast biljne proizvodnje, i to za 17,5%, dok je stočarska proizvodnja pala za 9,4%. U ukupnoj bruto proizvodnji u 2013. godini biljna proizvodnja sudjeluje sa 60,6%, a stočarska proizvodnja s 39,4%.

Cijene stoke na domaćem tržištu u 2013. godini u odnosu na 2012. godinu na godišnjoj razini bile su niže za 2 do 13%, osim kod goveda i svinja kod kojih su zabilježene oko 1% više cijene. S obzirom da je Republika Hrvatska službeno postala članica Europske unije 2013. godine, navedeni podaci predstavljaju stanje u hrvatskoj poljoprivredi prije članstva. Kao što se vidi, stanje stočarstva ulaskom u Europsku uniju je prilično loše. Tablica 1 prikazuje i uspoređuje brojnost stoke od 2011. do 2014. godine.

Tablica 1. Podaci o broju stoke

	jed. mjere	Stanje 1. prosinca			
		2011.	2012.	2013.	2014.
<i>Goveda</i>	tis. grla	446	452	442	441
<i>Svinje</i>	tis. grla	1.233	1.182	1.110	1.156
<i>Ovce</i>	tis. grla	639	679	620	605
<i>Koze</i>	tis. grla	70	72	69	61
<i>Perad</i>	tis. grla	9.523	10.161	9.307	10.317
<i>Košnice</i>	tis. kom.	328	361	386	-

Izvor: DZS RH

Kao što je vidljivo, broj grla stoke je u konstantnom padu izuzev broja peradi i košnica. Nadalje, zabrinjavajuće je i to što se proizvodnja u stočarstvu za neke tradicionalno visokoproduktivne proizvode drastično smanjuje, i to prije svega proizvodnja mlijeka i jaja (tablica 2).

Tablica 2. Podaci o stočnoj proizvodnji

	jed. mjere	2010.	2011.	2012.	2013.
<i>Kravlje mlijeko</i>	mil. litara	769	780	786	697
<i>Jaja</i>	mil. kom.	701	692	585	606

Izvor: DZS RH

Također, bitan podatak je robna i platna bilanca poljoprivrednih proizvoda za 2014. godinu koja je isto tako negativna, posebice u stočarstvu i djelatnostima vezanim za stočarstvo (tablica 3).

Tablica 3. Podaci o stočnoj proizvodnji

PROIZVOD	UVOZ 2014.		IZVOZ 2014.	
	000 tona	mil. USD	000 tona	mil. USD
Ukupno polj. i prehrambena industrija	2.508	3.056	2.569	1.735
Žive životinje	34	107	35	68
Meso i klaonički proizvodi	123	392	15	54
Mlijeko i mliječni proizvodi, jaja, med	171	220	29	49
Hrana pripremljena za životinje	355	248	233	98

Izvor: DZS RH

Svi tablični podaci djeluju zabrinjavajuće. Potpisivanjem Ugovora o pristupanju Republike Hrvatske (RH) Europskoj uniji (EU) te ulaskom u tu zajednicu, u cijelosti je preuzeta obveza primjene postojeće Zajedničke poljoprivredne politike u našoj državi. Iako smo i do ulaska u EU primjenjivali najveći dio odredbi Zajedničke poljoprivredne politike, ulaskom u EU u potpunosti smo uskladili njenu provedbu. Samo cjelovitom primjenom ostvaruje se mogućnost korištenja različitih oblika novčane potpore, ali se isto tako preuzimaju određene obveze za koje zemlje članice i korisnici, ako ih ne poštuju, snose odgovarajuće sankcije. Tako se od 2014. godine u RH primjenjuje nova Zajednička poljoprivredna politika (2014.-2020.), koja bi trebala biti jamac poboljšanja, posebice u stočarstvu RH.

2.5 Zajednička poljoprivredna politika EU (2014.-2020. godina)

Novom se ZPP-om želi osigurati perspektiva poljoprivrednoj proizvodnji do 2020. godine tako da se daje odgovor na ekonomske, socijalne, okolišne te klimatske i tehnološke izazove koji stoje pred zajednicom (Mikuš i sur., 2013.). Pravni okvir nove ZPP-e temelji se na četiri odvojene uredbe kojima se uređuju pitanja:

- Izravnih plaćanja,
- Zajedničkog poljoprivrednog tržišta,
- Ruralnog razvoja,
- Financiranja i kontrole Zajedničke poljoprivredne politike.

Novu Zajedničku poljoprivrednu politiku karakterizira „ozelenjavanje“ (greening), identificiranje aktivnih poljoprivrednika, smanjivanje plaćanja velikim gospodarstvima za najmanje 5% za iznose iznad 150.000 eura, ukidanje proizvodne kvote za mlijeko i proizvodne kvote za šećer (od 2017. godine). Posebnost je i poticanje mladih poljoprivrednika kojima je namijenjeno 2% ukupne nacionalne omotnice. Upravo ovo posljednje bi trebalo pokrenuti „uspavanu“ stočarsku proizvodnju te biti poticaj mladim ljudima da ostanu na gospodarstvima te da poljoprivredna proizvodnja bude ono za što će se odlučiti. No, valja biti oprezan jer uz sve pogodnosti, za krhko hrvatsko stočarstvo te poljoprivredu uopće postoje i ugroze i opasnosti u tome svemu. U nastavku su prikazane prednosti i izazove zajedničke poljoprivredne politike (tablica 4).

Tablica 4. Prednosti i izazovi zajedničke poljoprivredne politike

Prednosti	Izazovi
Hrvatska će sudjelovanjem u stvaranju učinkovitog nadnacionalnog sustava poljoprivredne politike zastupati svoje interese	Gubitak autonomije u vođenju poljoprivredne politike
Teret subvencioniranja poljoprivredne politike postupno se prenosi na EU	Obvezna primjena ZPP-a pod uvjetima koji vrijede u EU nije uvijek nužno povoljna za hrvatske proizvođače
Znatan porast ukupnih ulaganja u ruralni razvoj	Očekivan porast dotoka hrane iz država članica EU nakon pristupanja mogao bi donijeti poteškoće domaćim poljoprivrednicima
Uvođenje sustava jedinstvenog plaćanja po gospodarstvu pridonijet će racionalizaciji, okrupnjavanju, i modernizaciji poljoprivredne proizvodnje	Nedovoljna znanja i vještine u pripremi projekata za europske fondove mogu biti uzrok nedostatnog povlačenja sredstava
Uvrštenje autohtonih proizvoda iz Hrvatske na europsku listu specifičnih proizvoda.	

Izvor: Butković i sur., 2012.

3. MATERIJAL I METODE ISTRAŽIVANJA

Za potrebe pisanja rada korištena je stručna literatura s polja stočarstva, ruralnog razvoja te literatura dostupna na internetu u obliku stručno-znanstvenih radova.

Osim sekundarnog istraživanja, korišteni su i podaci dobiveni primarnim istraživanjem provedenim tijekom trajanja jesenskog sajma u vremenu od 11. do 13. rujna 2015. godine. Za tu svrhu kreirana je anketa (prilog), koja je podijeljena u tri osnovna dijela. Prvi dio je vezan za opće podatke o ispitaniku, drugi za interese i potrebe vezane za sajam te je treći dio usmjeren mišljenju ispitanika za viđeno i razmišljanjima ispitanika o možebitnim budućim događanjima vezanima za stočarstvo i izložbe stoke. Ispitivanje je napravljeno na uzorku od 100 nasumično odabranih posjetitelja za vrijeme trajanja Sajma. Ispitanici su u anketi odgovarali na pitanja tako što su zaokruživali ponuđene odgovore, nekolicina postavljenih pitanja je bilo u obliku otvorenih pitanja. Anketa je bila anonimna te su ispitanici obaviješteni da dobiveni odgovori isključivo služe u svrhu poboljšanja same manifestacije. Rezultati ankete su obrađeni osnovnim matematičko–statističkim metodama te su prikazani u tablicama i grafikonima.

Također je napravljena SWOT⁸ analiza samog događanja, što predstavlja važnu kariku analitičkog procesa svakog projekta jer pruža informacije o organizaciji i projektnom timu. Ova analitička metoda često se primjenjuje zbog svoje jednostavnosti koja omogućuje kvalitetno strateško planiranje razvoja projekata i samih organizacija. Važan je alat menadžmenta te pomaže da se rad organizacije sagleda iz različitih perspektiva te se ispituju četiri osnovna elementa istraživanog – prednosti, nedostatke, prilike i prijetnje.

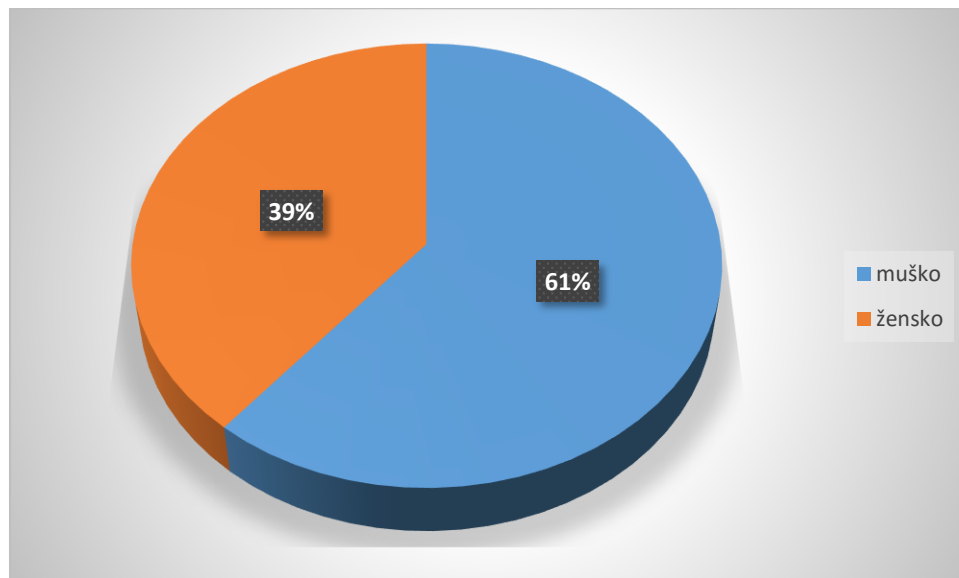
⁸ SWOT analiza predstavlja akronim engleskih riječi: S - strenghts (prednosti), W - weaknesess (nedostaci), O - opportunities (prilike), T - threats (prijetnje).

4. REZULTATI I RASPRAVA

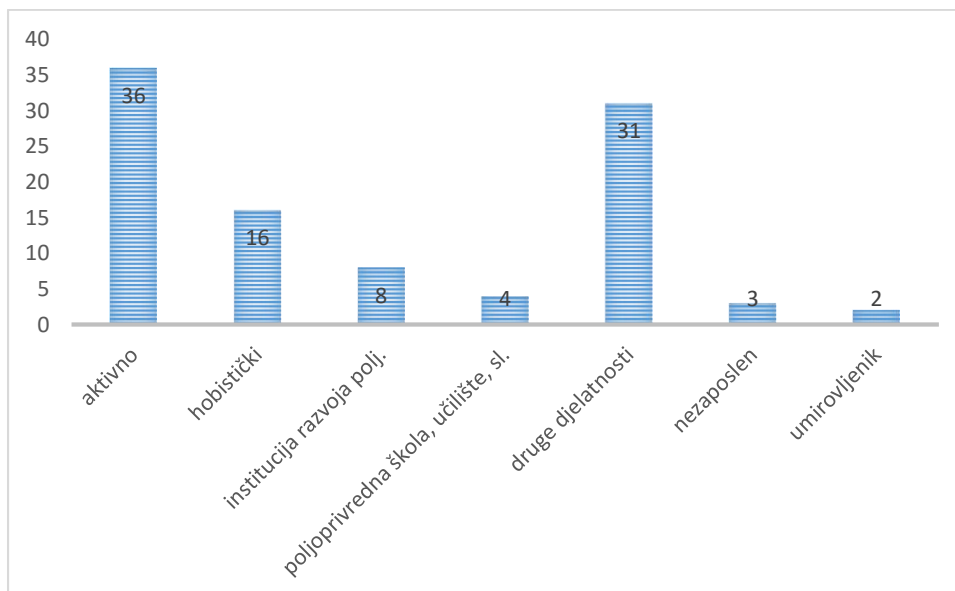
Kao što je rečeno, za potrebe ovog istraživanja korišten je anketni upitnik koji je proveden na 100 ispitanika. S obzirom da je anketa podijeljena u tri osnovna dijela, rezultati istraživanja se prikazuju u tri istoimena podpoglavlja izraženi u apsolutnim brojevima i relativnim brojevima u obliku postotaka.

4.1 Sociološki i opći podaci o ispitaniku

U ovom dijelu obrađeni su sociološki podaci te podaci koji govore više o samom ispitaniku. U anketi je sudjelovala 61 muška i 39 ženskih osoba, od čega ih se ukupno 36 aktivno bavi poljoprivredom, 28 ih je u poljoprivredi hobistički ili su na neki način povezani s poljoprivredom (predavači u školama, zaposlenici državnih službi u razvoju poljoprivrede). Zaposlenih u drugim djelatnostima ima 31, dok je 5 nezaposlenih i umirovljenika (grafovi 1 i 2).

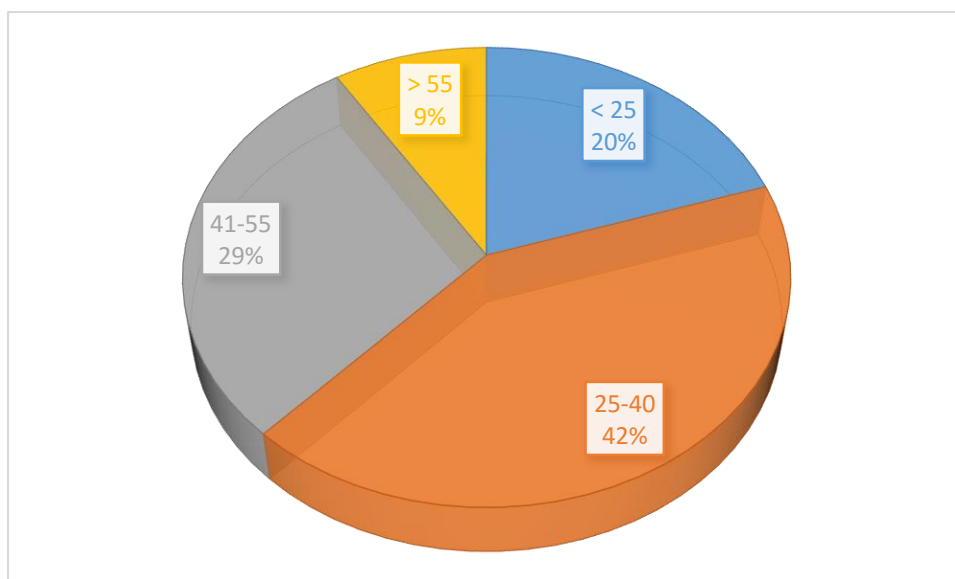

Graf 1. Spol ispitanika (vlastito istraživanje)

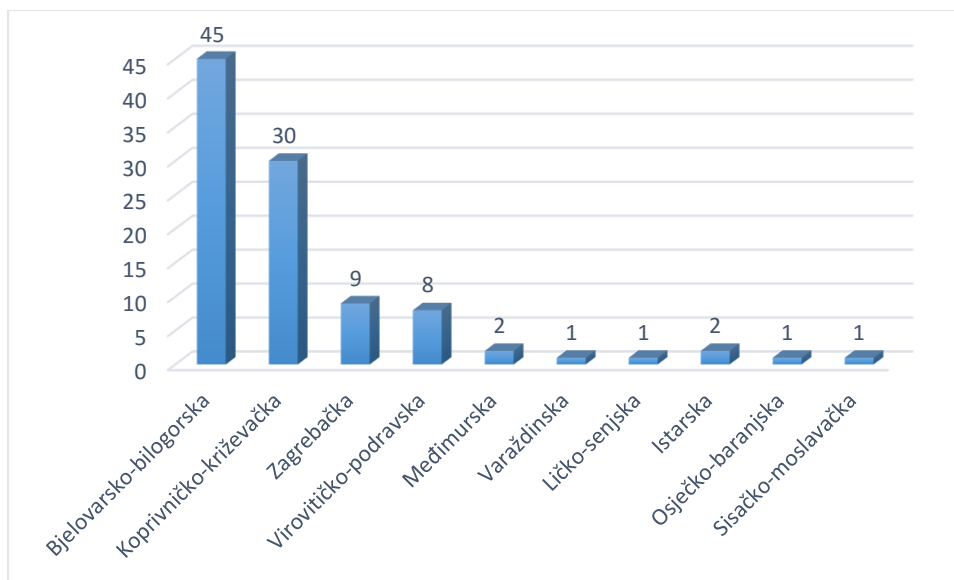
Graf 2. Bavljenje poljoprivredom (vlastito istraživanje)

Najviše se ispitanika nalazi u dobnoj granici između 25-40 godina i to njih 42% , zatim od 41-55 godina njih 29%, dalje do 25 godina 20%, i starijih od 55 godina 9%, (graf 3). Iz ovih podataka raduje činjenica da anketirani posjetitelji sajma spadaju u skupinu „mladi“, što je s aspekta zajedničke poljoprivredne politike EU vrlo važno i mjera ruralnog razvoja koje su upravo usmjerene mladim poljoprivrednicima do 40 godina starosti. Podatak nam govori da interes mladih ljudi za poljoprivredu postoji i da je velik.

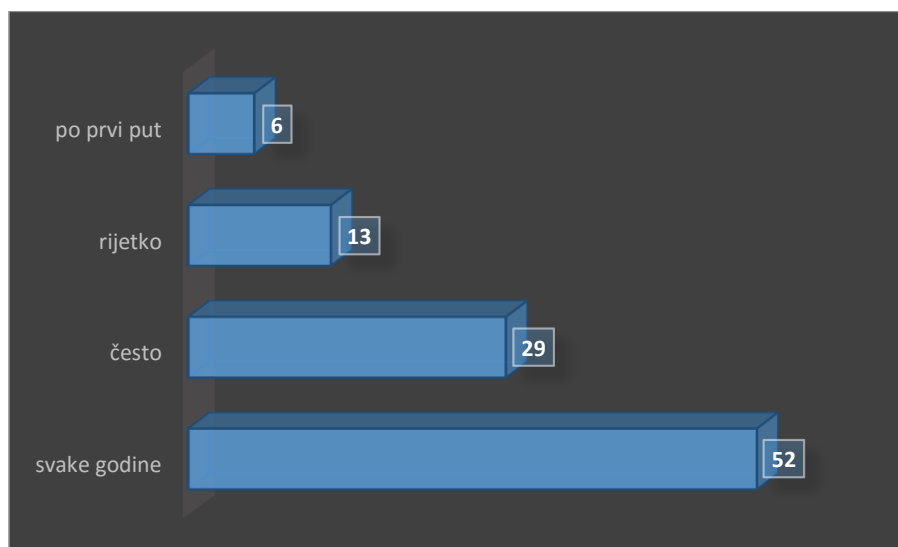
Graf 3. Dob ispitanika (vlastito istraživanje)

Bilo je za očekivati da će najviše ispitanika biti upravo iz Bjelovarsko–bilogorske županije, i to njih 45, zatim Koprivničko – križevačke njih 30, zatim slijede Zagrebačka sa 9, Virovitičko – podravska sa 8, te ostale s po 2 ili 1 ispitanikom, što je preglednije vidljivo u grafu 4.

Graf 4. Županije iz koje dolazi ispitanik (vlastito istraživanje)

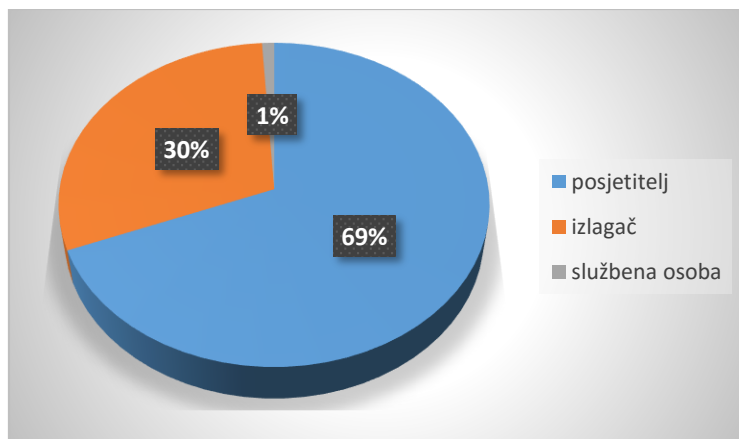
Na Jesenski međunarodni bjelovarski sajam (Jesenski sajam) većina ispitanika dolazi redovito svake godine ili često (81 ispitanik), dok je rijetko ili prvi put na sajmu njih 19. Ovo je isto tako važan podatak jer daje određenu težinu istraživanju, odnosno govori o iskustvu posjetitelja (graf 5).

Graf 5. Posjećenost sajma (vlastito istraživanje)

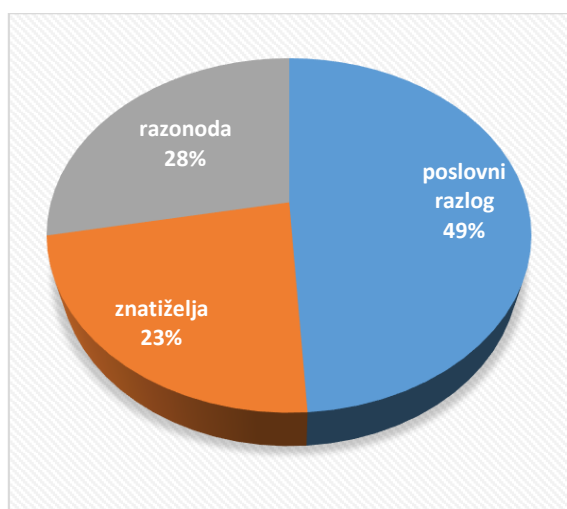
4.2 Interesi i zanimanja za Jesenski međunarodni bjelovarski sajam

Ovo poglavlje obrađuje podatke vezane za razloge dolaska ispitanika na sajam, njihove interese - kako općenite o sličnim manifestacijama, tako i interese konkretno vezane za Jesenski sajam. Od ukupnog broja ispitanika njih 69% dolazi na sajam kao posjetitelj, 30% kao izlagač, te 1% kao službena osoba (graf 6).

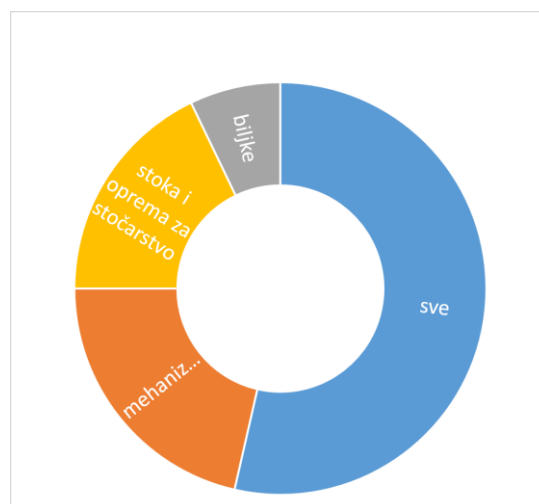

Graf 6. Na sajam dolazi kao.. (vlastito istraživanje)

Posao je razlog dolaska većine dok su znatiželja i razonoda podjednako zastupljeni kao drugi razlog posjete sajma (graf 7 i 8). Anketirane posjetitelje, barem one koji su se izjasnili da dolaze zbog znatiželje zanima općenito sve na sajmu, mehanizacija, stočarstvo i stočarska oprema, te biljke i biljna proizvodnja.

Graf 7. Razlozi dolaska na Jesenski sajam

Graf 8. Posebni interesi ispitanika za Jesenski sajam

Ispitanici su mogli ocjenama od 1 do 5 ocijeniti interes za pojedina događanja na jesenskom sajmu s time da je 1 ocjena za nešto što ih najmanje zanima, a ocjena 5 za nešto za

što ispitanik ima najveći interes⁹, a ocjenjivali su interes za stočarsku izložbu, mehanizaciju, nova znanja iz poljoprivredne proizvodnje i LOREKO¹⁰ (tablica 5 i grafikon 9).

Tablica 5. Ocjena interesa za pojedine dijelove Jesenskog sajma (vlastito istraživanje)

	Stočarska izložba	Mehanizacija	Nova znanja iz poljoprivredne proizvodnje	LOREKO
Ocjena 1	43 ispitanika	29 ispitanika	11 ispitanika	28 ispitanika
Ocjena 2	6 ispitanika	7 ispitanika	14 ispitanika	28 ispitanika
Ocjena 3	12 ispitanika	17 ispitanika	20 ispitanika	16 ispitanika
Ocjena 4	10 ispitanika	11 ispitanika	23 ispitanika	13 ispitanika
Ocjena 5	29 ispitanika	36 ispitanika	32 ispitanika	15 ispitanika
Prosječna ocjena	2.76	3.18	3.51	2.59

Kao adekvatan pokazatelj možemo uzeti prosječnu ocjenu za određeni dio jesenskog sajma, pa bi rezultati bili slijedeći:

- **Stočarska izložba** – ocjena 2.76, što predstavlja skroman rezultat, odnosno ne stavlja stočarsku izložbu u prvi plan u smislu glavnog razloga posjete,
- **Mehanizacija** – ocjena 3.18, što je za gotovo pola ocjene bolje te predstavlja pravi omjer snaga na terenu u odnosu ratarstvo – stočarstvo,
- **Nova znanja iz poljoprivredne proizvodnje** – ocjena 3.51, rezultat vrijedan divljenja i zadovoljstva jer predstavlja najveću ocjenu za određeni dio jesenskog sajma te pokazuje „buđenje svijesti“ hrvatskog poljoprivrednika o važnosti cjeloživotnog obrazovanja,
- **LOREKO** – ocjena 2.59, najslabija ocjena što i ne čudi jer jesenski sajam ima naglasak na poljoprivrednu proizvodnju te bi u dogledno vrijeme LOREKO trebalo

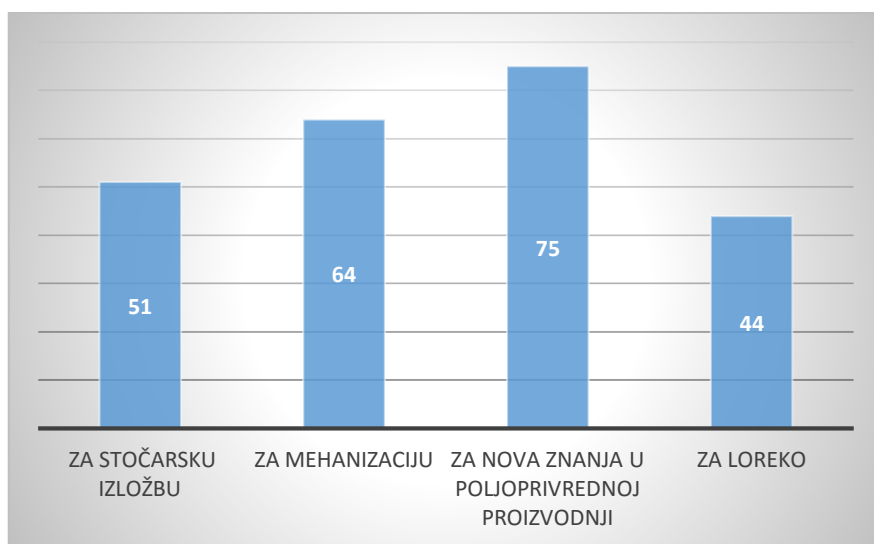
⁹ Ocjena 1 – uopće nisam zainteresiran, ocjena 2 – nisam zainteresiran, ali ću pogledati, ocjena 3 – djelomično sam zainteresiran, ocjena 4 – zainteresiran sam, ocjena 5 – u potpunosti sam zainteresiran.

¹⁰ LOREKO, sajam lova, ribolova, ekologije i ruralnog turizma

uvrstiti u neko drugo događanje ili mu dati priliku za samostalnu priredbu te na temelju posjećenosti odlučiti što dalje.

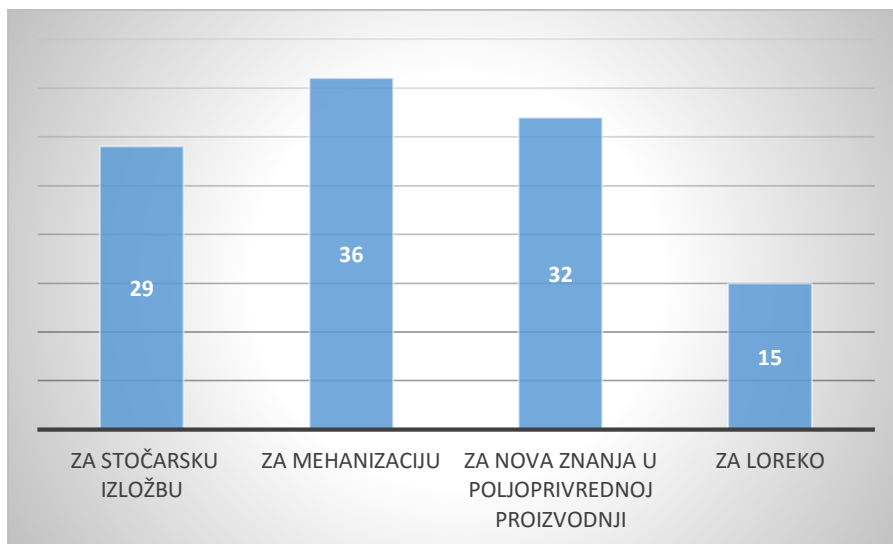
Ukoliko iz prethodne tablice uzmemo da ocjena 1 i 2 predstavljaju slab interes ili čak nezanimanje, a minimum interesa ocjena 3 dobijemo slijedeće apsolutne podatke:

- Za stočarsku izložbu 51 zainteresiranih,
- Za mehanizaciju 64 zainteresirana,
- Za nova znanja u poljoprivrednoj proizvodnji 75 zainteresirana,
- Za LOREKO 44 zainteresirana ispitanika.

Graf 9. Zainteresiranost za pojedine dijelove sajma (vlastito istraživanje)

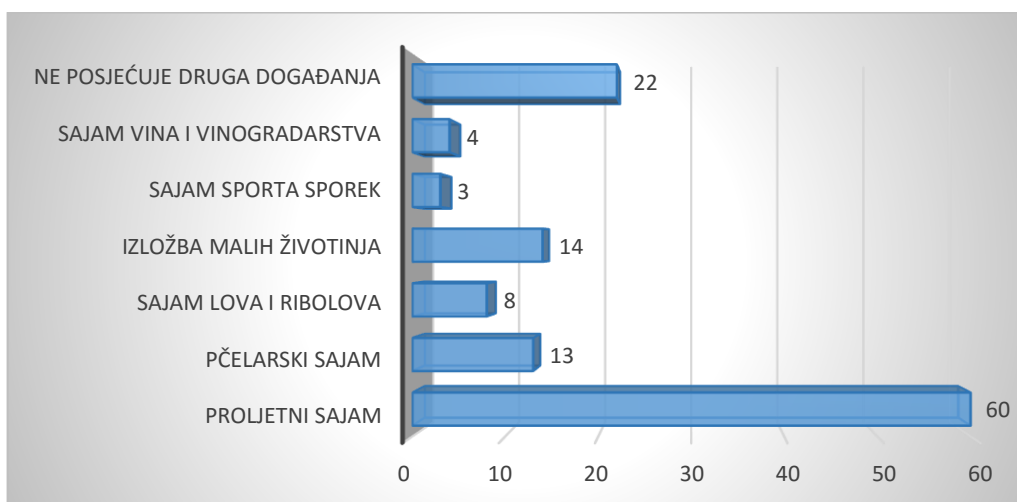
Iz priloženog se vidi da je najviše onih koji su zainteresirani za nova znanja u poljoprivrednoj proizvodnji, dok je stočarska izložba pak na trećem mjestu iza mehanizacije. No, ukoliko bi izdvojili samo najzainteresiranije za pojedine dijelove, odnosno one za koje možemo reći da su baš zbog toga na sajmu (ocjenu 5), možemo vidjeti da je onda situacija izjednačena te da svaki od pojedinih dijelova sajma ima svoju „publiku“. Iskače jedino LOREKO s nešto manjim zanimanjem (graf 10).

Graf 10. Zainteresiranost ispitanika za pojedine dijelove sajma (vlastito istraživanje)

Na pitanje „*Posjećujete li i druga događanja tijekom godine u organizaciji Bjelovarskog sajma?*“ većina je potvrdno odgovorila i u najvećem broju rekla da posjećuje proljetni sajam, zatim ostale manifestacije manje, ili zbog nezainteresiranosti, ili zbog slabe promidžbe, posebice za neke događaje novijeg datuma kao što je SPOREK¹¹ (graf 11).

Zanimanje za Proljetni sajam ne čudi jer nakon završetka jesenskih poslova, dolazi do određene pauze u poljodjelskim poslovima te na neki način „zimskog sna“ poljoprivrednika, pa tada Proljetni sajam dođe kao „buđenje“, gdje poljoprivrednici taj sajam vide kao početno mjesto nabavke repromaterijala, mehanizacije i razmjene znanja za novu poljodjelsku sezonu.

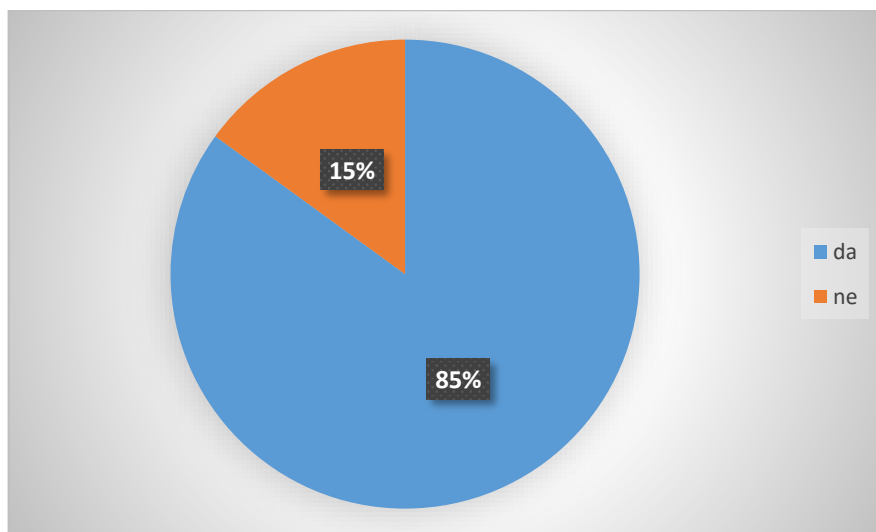

Graf 11. Posjećujete li druga događanja tijekom godine u organizaciji Jesenskog sajma? (vlastito istraživanje)

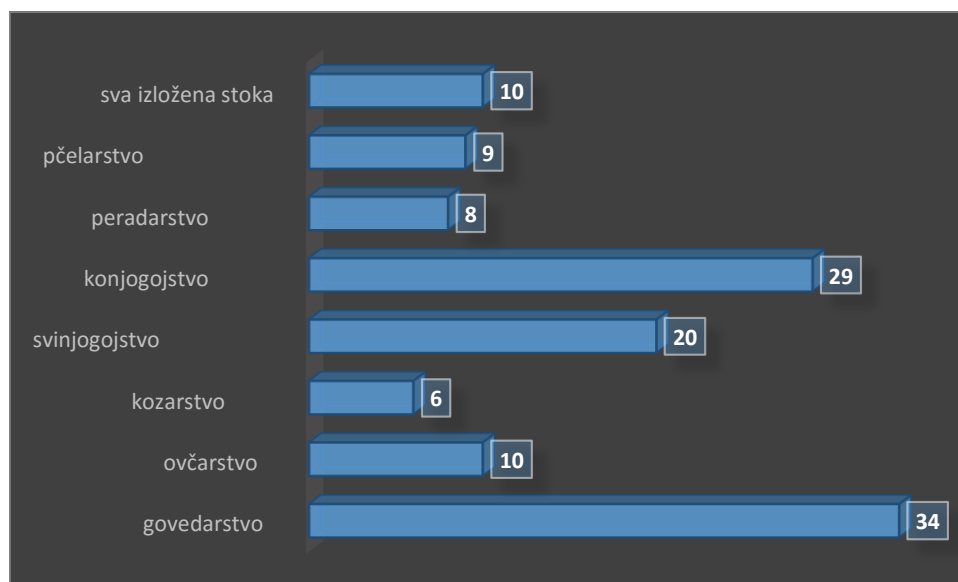
¹¹ SPOREK – sajam sporta i rekreacije u organizaciji Bjelovarskog sajma

4.3 Interes za stoku, stočarstvo i stočarsku izložbu

Od ukupnog broja ispitanika većinu zanima stoka na sajmu, ovisno o interesima, bilo da se radi o poslu, znatiželji ili samo rasonodi. Iz grafikona 12 i 13 može se uočiti da sva izložena stoka na Jesenskom sajmu ima određeni dio interesa, no ipak za govedarstvo, konjogojstvo i svinjogojstvo vlada najveći interes.

Graf 12. Zanimanje za stoku na Jesenskom sajmu? (vlastito istraživanje)

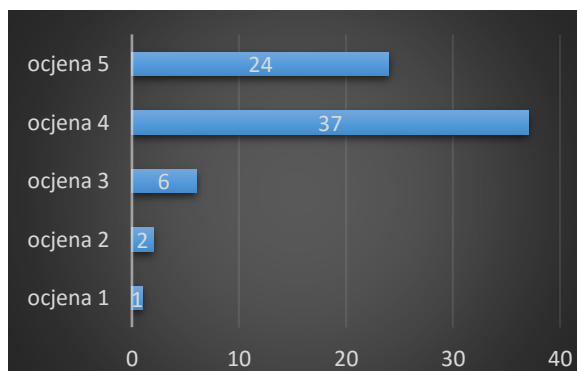

Graf 13. Zanimanje za granu stočarstva (vlastito istraživanje)

Proporcionalno interesu, životinje u stajama je posjetila većina ispitanih (70) i ocijenila viđeno pretežno visokim ocjenama¹² (grafovi 14 i 15, tablica 6). Prosječna ocjena viđenoga je visoka (4,16) i možemo zaključiti da su posjetitelji zadovoljni viđenim.

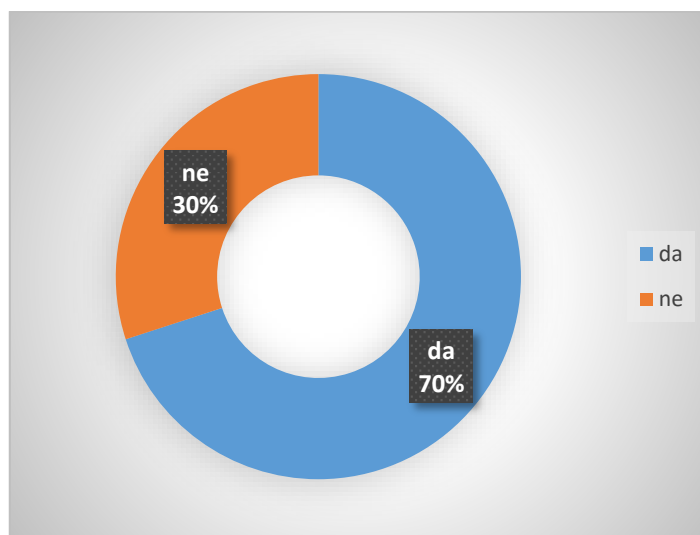
Tablica 6. Ocjena viđenoga u stajama Jesenskog sajma (vlastito istraživanje)

Ocjena 1	1 ispitanik
Ocjena 2	2 ispitanika
Ocjena 3	6 ispitanika
Ocjena 4	37 ispitanika
Ocjena 5	24 ispitanika
Prosječna ocjena	4.16

Graf 15. Ocjena izloženih životinja

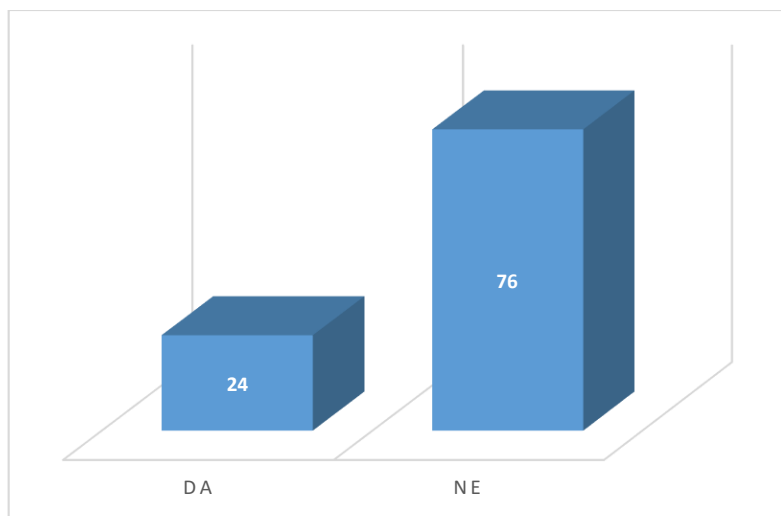
Neki od ispitanika koji su se izjasnili da nisu posjetili izložene životinje, namjeravaju ih posjetiti, odnosno nisu još stigli do toga dijela.

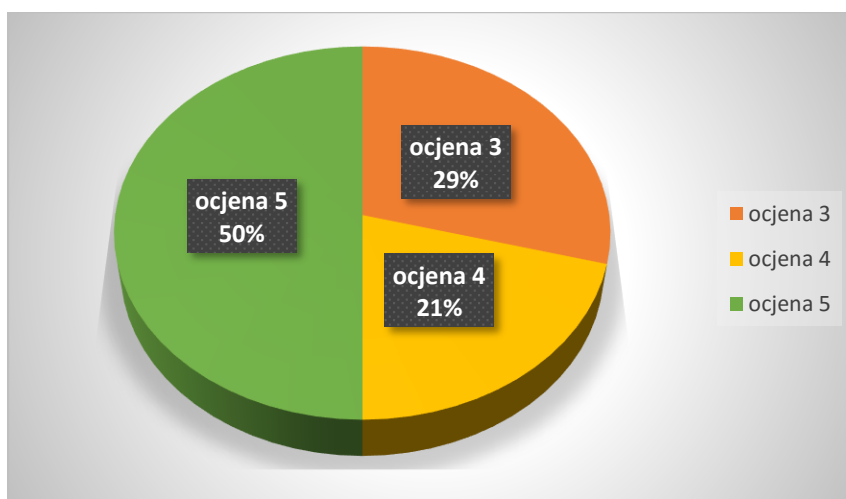
Graf 14. Jeste li posjetili izložene životinje?(vlastito istraživanje)

¹² Ocjena 1 – uopće nisam zainteresiran, ocjena 2 – nisam zainteresiran, ali ću pogledati, ocjena 3 – djelomično sam zainteresiran, ocjena 4 – zainteresiran sam, ocjena 5 – u potpunosti sam zainteresiran.

Obrnuto očekivanjima, prikazu i ocjenjivanju životinja prisustvovalo je vrlo malo anketiranih posjetitelja i to njih samo 24, pa i sama ocjena prikaza nije i ne može biti adekvatan pokazatelj (grafovi 16 i 17).

Graf 16. Jeste li prisustvovali prikazu i ocjenjivanju životinja?
(vlastito istraživanje)

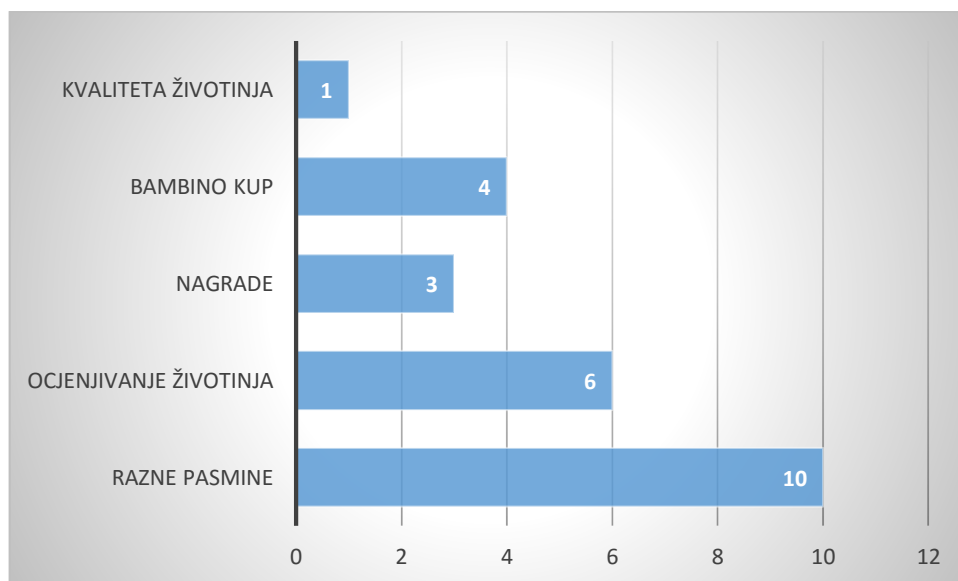

Graf 17. Ocjena prikaza i ocjenjivanja životinja (vlastito istraživanje)

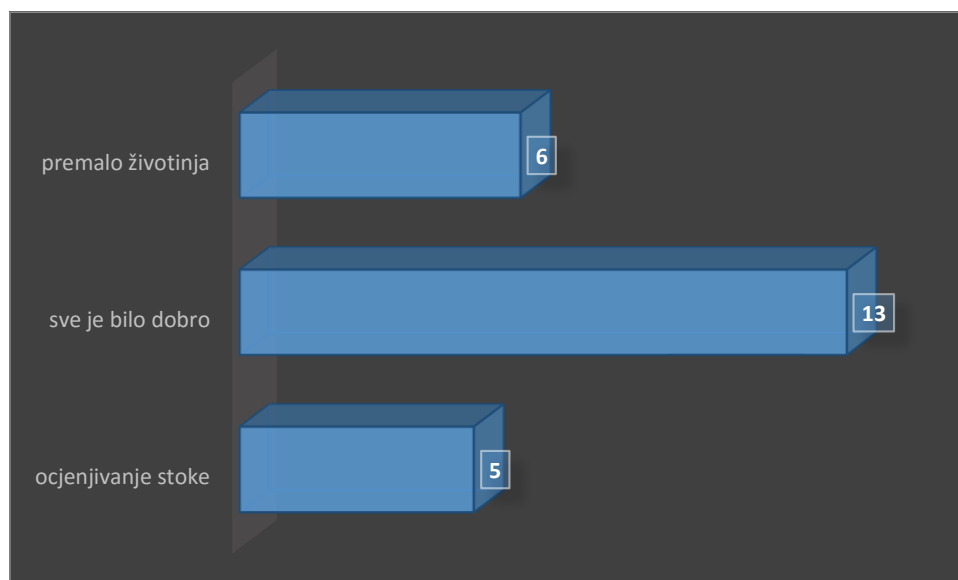
Od 24 ispitanika koji su prisustvovali prikazu i ocjenjivanju životinja njih 50% (12 ispitanika) dalo je ocjenu 5 (najbolju ocjenu) za viđeno.

Sljedeće pitanje je bilo namijenjeno onima koji su bili na prikazu (izložbi i ocjenjivanju) životinja i tražilo je od ispitanika da kažu što im je na prikazu bilo najzanimljivije i što im je bilo najlošije. Odgovori su poprilično slični, a kao najzanimljivije

navode same životinje, razne pasmine i nagrade, bambino kup¹³ (graf 18). Većina ispitanika smatra da na prikazu i ocjenjivanju ništa nije bilo loše, dok nekolicina smatra da je bilo premalo životinja te da samo ocjenjivanje nije bilo dobro (graf 19).

Graf 18. Što je bilo najzanimljivije na ocjenjivanju i prikazu životinja?
(vlastito istraživanje)

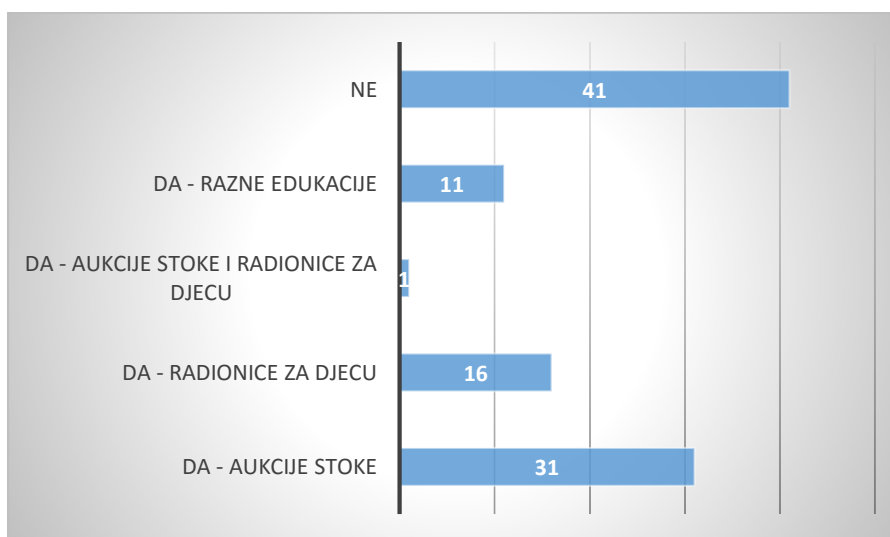
Graf 19. Što je bilo loše na ocjenjivanju i prikazu životinja? (vlastito istraživanje)

¹³ Bambino kup - Kup mladih uzgajivača teladi, natjecanje mladih uzgajivača teladi

4.4 Razmišljanja ispitanika o stočarskoj izložbi na Jesenskom sajmu

U ovom poglavlju biti će obrađeni podaci vezani za mišljenja ispitanika o stočarskoj izložbi na Jesenskom sajmu te sličnim događanjima u RH. Ispitanicima su postavljena pitanja o dodatnim sadržajima na izložbi životinja, na koje bi izložbe dolazili te njihovo razmišljanje o brojnosti takvih događaja u RH.

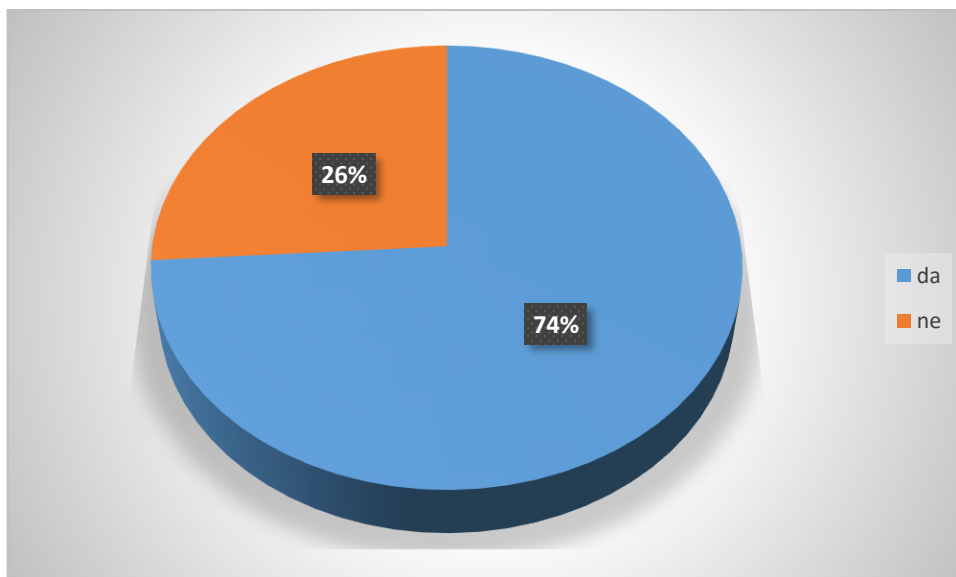
Na pitanje „Mislite li da bi uz izložbu životinja trebala ići i neka druga događanja (aukcije stoke, radionice za djecu i slično)?“ odgovorili na slijedeći način. Da ne bi trebalo ništa mijenjati, odnosno negativan odgovor na ovo pitanje je dao 41 ispitanik. Za određene promjene u smislu da se uz izložbu životinja uvede i aukcija stoke misli 31 ispitanik, dok bi radionice za djecu željelo 16 ispitanika. Samo 1 ispitanik misli da bi trebalo uvesti i radionice za djecu i aukciju, dok bi razne edukacije koje bi se mogle osmisliti uz izložbu životinja željelo 11 ispitanika. Da bi podaci bili pregledniji i čitljiviji te radi usporedbe su stavljeni u grafikon 20.

Graf 20. Trebaju li ići i druga događanja uz izložbu životinja?
(vlastito istraživanje)

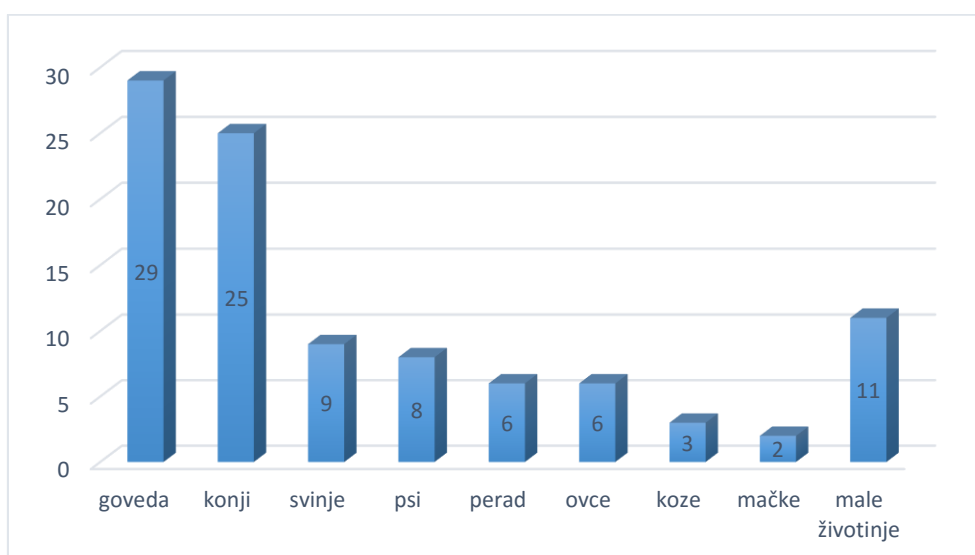
Većina ispitanika (njih 74), također smatra da je u RH premalo takvih događanja, odnosno sajмова s izložbama stoke (graf 21).

Graf 21. Smatrate li da je u RH premalo takvih događanja (sajmova sa izložbama stoke)?
(vlastito istraživanje)

Ukupno 28 ispitanika smatra da na drugim događanjima Bjelovarskog sajma tijekom godine ne bi trebalo biti izložbi i ocjenjivanja životinja, dok ostali (72 ispitanika) misle da bi i u ostala događanja Sajma trebalo uvrstiti izložbe i ocjenjivanja stoke jer smatraju da ih je premalo. Dakle, većina ispitanika bi došla na možebitne takve izložbe i ocjenjivanja te su na pitanje „Na koje bi vi izložbe životinja došli?“ dali uistinu raznovrsne odgovore u kojima su obuhvaćene sve domaće životinje, kućni ljubimci, egzotične životinje i slično. Pitanje je bilo otvorenog tipa, pa su neki dali i više odgovora. Odgovori ispitanika se nalaze u grafu 22 koji zornije prikazuje raznovrsnost dobivenih odgovora.

Graf 22. Na koje izložbe životinja bi vi došli?
(vlastito istraživanje)

4.5 Rasprava o rezultatima

Na temelju navedenih rezultata može se napraviti analiza istraživanja. Prva pozitivan rezultat koji svakako treba istaknuti je da su mladi ljudi zainteresirani za poljoprivredu i ostanak na gospodarstvima. Najviše ispitanika je u starosti do 40 godina što upravo ulazi u kategoriju mladih, a ostalo su uglavnom radno-aktivni ljudi u ranim srednjim godinama koji su zainteresirani i za ratarsku i za stočarsku proizvodnju.

Posebno ohrabrujući rezultat istraživanja je i to da je veliki broj ispitanika upravo u potrazi i za novim znanjima i edukacijama te smatraju sajmove kao izvor ispunjenja njihovih želja. Sve više radno-aktivnih poljoprivrednih poduzetnika ili pak ljudi koji rade u funkciji razvoja poljoprivrede, prilagođava se činjenici da su dio EU te shvaćaju važnost cjeloživotnog učenja i usavršavanja, odnosno prilagođavaju se zahtjevima tržišta i promjenama u gospodarskom okruženju. Isto tako, važan podatak je i taj da na Jesenski sajam većina dolazi zbog poslovnih razloga, pa to govori da je sajam ispunio svoju osnovnu svrhu. Jesenski sajam predstavlja mjesto ponude moderne mehanizacije, repromaterijala, vrhunskih grla stoke, posjetitelju pruža određenu sigurnost u kvalitetu, što naravno podiže vrijednost i zainteresiranost za sajam. S druge strane i potražnja je velika, što ponuđačima pruža mogućnost prezentacije njihovih proizvoda/usluga velikom broju klijenata u kratkom vremenskom roku.

Što se tiče kreiranja i buduće organizacije stočarske izložbe u okviru sajmove, tu će u slijedeće vrijeme, barem po rezultatima, trebati uložiti dodatne napore. Kao što je vidljivo većina je ispitanika zainteresirana za stoku i samu stočarsku izložbu i ocjenjivanje, ali ipak na ocjenjivanje ne idu. Zacijelo postoji više razloga zašto je to tako, međutim za sada to ostaje ideja za daljnja istraživanja. Naime, onih posjetitelja, pa čak i izlagača kojima je stočarska izložba jedini razlog dolaska na analizirani sajam je malo, a osnovni razlog najvjerojatnije leži u tome što je stočarska proizvodnja od samostalnosti RH u konstantnom padu pa je stoga i poljoprivrednika stočara sve manje. Kao što je prilikom istraživanja u neformalnom razgovoru s pojedinim ispitanicima saznato, ostali posjetitelji nisu dovoljno informirani o stočarskoj izložbi (vremenu odvijanja, popratnim sadržajima) i ona kao takva nije mogla dovoljno doći do izražaja da privuče veći broj zainteresiranih. Stoga i ne čude rezultati istraživanja da od 100 slučajno izabranih ispitanika na izložbi i ocjenjivanju stoke bude njih samo 24, odnosno četvrtina (uglavnom izlagači stoke ili posjetitelji koji dolaze isključivo zbog stočarske izložbe). Također, većina ispitanika želi popratne sadržaje na izložbi, i to u vidu aukcija, radionica za djecu, popratnih edukacija, pa bi i na tom planu trebalo napraviti određena poboljšanja. Rješenje se može pronaći u boljem promoviranju stočarske izložbe i

prije i u tijeku održavanja sajma uz osmišljavanje dodatnih predloženih sadržaja, a konkretna rješenja će biti dana SWOT analizom u narednom podpoglavlju te u zaključku.

4.6 SWOT analiza Jesenskog međunarodnog sajma u Bjelovaru

U tablici 7 su SWOT analizom prikazane prednosti, nedostaci, prilike i prijetnje Jesenskog međunarodnog sajma u Bjelovaru na temelju sekundarnih izvora podataka te na temelju primarnih izvora podataka dobivenih anketiranjem. Kao što je vidljivo postoje određene prijetnje i nedostaci za Jesenski međunarodni sajam u Bjelovaru, no ipak je više onog pozitivnog, posebice prilika koje još nisu iskorištene, a može se reći da je nadohvat ruke (brza cesta A13, bolja promocija i web stranica, uređenje parkirališnog prostora i prilaznih cesta, kvalitetnija regulacija prometa u vrijeme sajma te apliciranje na fondove EU). Ono što je loše, prije svega je dugogodišnje zanemarivanje pristupnih puteva te parkirališta sajma. Svake se godine prilikom održavanja Jesenskog sajma ponavljaju iste stvari - ukoliko je kiša na parkiralištima je voda i blato, a ukoliko je suša onda se diže prašina. Uz parking, posjetitelji plaćaju i relativno visoku cijenu ulaznice. U vrijeme održavanja sajma vlada gužva na prilaznim cestama, koja se ponekad još više zakomplicira uz nedefiniranu regulaciju prometa. Problem izlagačima predstavlja i skupi izložbeni prostor. Osnovna prijetnja analiziranom sajmu su konkurentski sajmovi u RH, ali i u susjednim zemljama upravo zbog nižih cijena izložbenih prostora.

Ono što je pozitivno i svakako prednost je to što je u početku Jesenski sajam smješten u prostore bivše tvrtke Koopexport koja je otišla u stečaj te nisu bila potrebna velika ulaganja po pitanju objekata i infrastrukture. Svakako na stranu Jesenskog sajma ide i tradicija sajma (23. godine) kao i tradicija stočarstva u ovom kraju. Posebne se prilike Jesenskom sajmu pružaju u dovršetku bitnih segmenata prometne infrastrukture, i to brze ceste A13 te pruge Bjelovar - Gradec što može „otvoriti vrata“ posebice inozemnim izlagačima. Potrebno bi svakako bilo pratiti iskustva konkurentskih sajmovi te Jesenski sajam proširiti novim sadržajima koje posjetitelji žele, te aplicirati na projekte EU kojima bi možda bilo moguće riješiti navedene probleme parkinga i prilaznih cesta.

Tablica 7. SWOT analiza Jesenskog međunarodnog sajma u Bjelovaru

Prednosti	Nedostaci
- tradicija sajmovanja	- cijena m ² izložbenog prostora
- tradicija stočarstva	- nedovršena infrastruktura samog sajma (prilazne ceste, parking)
- zemljopisni položaj	- cijena ulaznice i parkiranja
- podrška i razumijevanje lokalne uprave	- nedovoljna suradnja sa svim tijelima u službi poljoprivrede
- infrastruktura	- loša i neodržavana infrastruktura za stočarsku izložbu
- vrlo mala ulaganja u početku održavanja sajma (postojeći objekti)	- nizak interes uprave Sajma za stočarsku izložbu
- dovoljna vlastita zemljišna površina	
Prilike	Prijetnje
- brza cesta A13 (Zagreb – Bjelovar)	- promjena politike (promjene na državnoj i lokalnoj razini)
- željeznička pruga (Bjelovar – Gradec – Zagreb)	- sajmovi u okolici (Virovitica, Osijek, Zagreb)
- rad na promociji (posebice stočarske izložbe)	- sajmovi u regiji (Srbija, Mađarska)
- poboljšanje uvjeta izlaganja za stoku (uređenje boksova za grla, napajanje, mužnja, prostor za uređivanje grla, bolja podloga u aukcijskoj dvorani, kvalitetnija hrana za životinje, uređenje vanjskog kruga,...)	- organiziranje Državne stočarske izložbe na nekoj drugoj lokaciji
- korekcija cijena	
- uređenje parkirališnog prostora	
- uređenje prilaznih cesta	
- kvalitetnija regulacija prometa za vrijeme trajanja jesenskog sajma	
- sredstva namijenjena projektima ZPP EU	
- razmjena iskustava sa drugim sajmovima EU i regije	
- bolja i preglednija web stranica	

Izvor: vlastito istraživanje

5. ZAKLJUČAK

Iz rezultata istraživanja (podaci DZS, usporedba sa povijesnim podacima stočarstva u RH) može se jasno zaključiti da postoji potencijala za puno više pomaka nabolje posebice u stočarskoj proizvodnji. Pokazatelji u stočarskoj proizvodnji su za sada vrlo loši, što pokazuju robne i platne bilance za proteklo razdoblje nekoliko godina. Ulazak u Europsku uniju za većinu poljoprivrednika predstavlja novi izazov u gospodarskom okruženju, a najviše u prilagodbi novim uvjetima zajedničke poljoprivredne politike i dobivanju sredstava iz različitih fondova EU.

Kako bi ojačali stočarsku proizvodnju, treba se pojačati prepoznatljivost brenda „Hrvatska kvaliteta“. Ono što je svjetsko tržište već prepoznalo, to je da turizam treba biti perjanica hrvatske privrede, odnosno turizam može biti „izlazna karta“ kako za stočarske tako za sve proizvode hrvatske poljoprivrede i činiti nevidljivi izvoz poljoprivrednih proizvoda. Zaokruženi ciklus plasiranja hrvatske kvalitetne hrane s hrvatskih farmi na stolove diljem Hrvatske, spajanje „zelenog i plavog“ u smislu kontinentalne i obalne Hrvatske trebalo bi biti glavno rješenje. To je najlakši način jer Hrvatska ne može (zbog malih kapaciteta) i ne mora izvoziti količinu već kvalitetu kao osnovnu komparativnu prednost. Naravno da takav način distribucije zahtijeva rad na svim razinama, od proizvođača, preko distributera, države kao regulativnog instrumenta, pa sve do krajnjeg turističkog djelatnika, no s druge strane pruža veću konkurentnost svih čimbenika.

Mladim je ljudima, poljoprivrednicima bitna perspektiva, odnosno cilj gdje se oni vide u svemu tome. Iz rezultata ankete vidljivo je da ih zanimaju trendovi u poljoprivrednoj proizvodnji, nova znanja. Potrebno im je omogućiti svu moguću, prije svega, stručnu pomoć pa onda i materijalnu u vidu potpora, nepovratnih sredstava i slično, što je Europska komisija prepoznala te uvrstila u novu strategiju (Zajednička poljoprivredna politika 2014.–2020.). Važno je također da institucije u poljoprivredi budu uistinu u službi poljoprivrede i poljoprivrednika, da „čuju“ prijedloge s terena. Potrebno je učestalo raditi takva i slična istraživanja, i takova saznanja s terena uvrstiti u buduće strategije, planove, odnosno mijenjati ono što nije dobro, poboljšavati ono što je dobro, što je vidljivo iz SWOT analize.

Što se tiče državne stočarske izložbe i ocjenjivanja na Jesenskom sajmu u Gudovcu potrebno je ponajviše raditi na promociji istog. Iz rezultata ankete može se vidjeti da posjetitelji trenutno nisu previše zainteresirani za državnu stočarsku izložbu organiziranu na sadašnji način, pa bi ubuduće trebalo raditi na pronalasku i u uklanjanju uzroka koji dovode do toga. Na neke je ukazano u ovom radu, pa su shodno tome dati i prijedlozi za poboljšanja.

Prvenstveno je bitno uvrstiti neke dodatne sadržaje u izložbu – dodatne edukacije, aukcije, prigodne radionice, izložbe narodnih nošnji, starih uređaja (mehanizacije) i ostalo. Trebalo bi pokušati iz same izložbe i ocjenjivanja napraviti događaj, odnosno da stočarska izložba i ocjenjivanje bude vrhunac Sajma, „kruna“ događaja. Primjerice, uključiti nastupe kulturno–umjetničkih društava, napraviti natjecanja u tradicionalnim sportovima ili u obliku kvizova o zaštićenim/autohtonim pasminama, natjecanja u spravljanju tradicionalnih i autohtonih jela i slično. Naravno, sve to potkrijepiti dobrom promocijom, primjerice dijeljenjem promocijskih materijala na javnom mjestu, na ulazu sajma, slanje poštom ili stavljanje u poštanski sandučić. Izložbu i ocjenjivanje stoke treba organizirati posljednji dan Sajma te iz nje, kao što je rečeno, napraviti „krunu“ događanja.

Za uspjeh nekog projekta potreban je zajednički rad i trud svih čimbenika. Tako i unaprjeđenje stočarstva u RH treba gledati kao projekt u kojem sve strane, odnosno svi čimbenici trebaju dati svoj maksimum za postizanje zajedničkog cilja. Cilj je ovdje veoma jasan - podići stočarstvo na zdrave noge, zaposliti pritom što više mladih ljudi, pružiti im time dostojanstven život, državi podići stopu razvoja te tako maksimalno iskoristiti sve resurse i potencijale i učiniti hrvatsku poljoprivredu barem približno jaku kakva je bila krajem 80.–ih godina prošlog stoljeća.

6. LITERATURA

1. Bjelovarac novi (2015.): Info bjelovarskog sajma, Bjelovarac d.o.o.
2. Butković i sur. (2012.): Hrvatska i Europska unija, Prednosti i izazovi članstva, Institut za međunarodne odnose – IMO, Zagreb
3. Cvitanović, V. (2008.): Sajmovanje kao najpogodniji marketinški instrument malih i srednjih poduzeća, Poslovna izvrsnost Zagreb, God.II, br.2
4. Demonja, D., Ružić, P. (2010): Ruralni razvoj u Hrvatskoj s hrvatskim primjerima dobre prakse i europskim iskustvima, Naklada Meridijan, Zagreb
5. Hrasnica, F., Ogrizek, A. (1961.): STOČARSTVO - opći dio, Poljoprivredni nakladni zavod u Zagrebu, Zagreb
6. Hrvatska kulturna i politička povijest 18. i 19. stoljeća, interna skripta, Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu, 2009.
7. Medar M. (1999.): Sedam stoljeća sajmovanja na području Bjelovarsko bilogorske županije, Bjelovarski sajam d.o.o. i Gradski muzej Bjelovar
8. Mikuš, O., Ramani, D., Franić, R. (2010). Smjernice Zajedničke poljoprivredne politike Europske unije nakon 2013. godine. Agronomski glasnik. 72(6): 345-358
9. Nacionalni program očuvanja izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja u Republici Hrvatskoj, Ministarstvo poljoprivrede Republike Hrvatske, siječanj, 2010.
10. Pintić, V. i suradnici (2010): 150 godina poljoprivrednog školstva u Križevcima, VGUK i Srednja gospodarska škola u Križevcima

Internet izvori:

11. DZS RH - Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, <http://www.dzs.hr>
12. Ministarstvo poljoprivrede, <http://www.mps.hr/>
13. Hrvatska poljoprivredna agencija, <http://www.hpa.hr/>
14. Bjelovarski sajam, <http://www.bj-sajam.hr/>
15. Wikipedia, https://en.wikipedia.org/wiki/Main_Page

7. PRILOZI

Anketa za posjetitelje 23. Jesenskog međunarodnog sajma u Gudovcu

Poštovani,

Kako bi Bjelovarski sajam svake godine postao što uspješniji, potrebno je vidjeti želje i potrebe posjetitelja. Stoga vas molimo da izdvojite 5 minuta Vašeg dragocjenog vremena i popunite anketu. Anketa je u potpunosti anonimna, Vaše odgovore će analizirati student Visokoga gospodarskog učilišta u Križevcima za potrebe izrade završnog rada, a rezultati istraživanja će nam pomoći u prilagodbi vaših želja. Unaprijed zahvaljujemo! Organizatori i student Goran Cikač

1. Jesenski sajam u Gudovcu posjećujem:

- a) svake godine
- b) često (kad god mogu)
- c) rijetko
- d) po prvi put

2. Na Sajem u Gudovac dolazim kao

- a) posjetitelj
- b) izlagač

3. Moj dolazak na Sajem je iz

- a) poslovnih razloga
- b) znatiželje - posebno me zanimaju neki sadržaji _____ (koji)
- c) razonode

4. Na Sajmu me zanima (ocijenite ocjenom od 1-5 vašu zainteresiranost za pojedine dijelove Jesenskog sajma)

1- uopće nisam zainteresiran

2- nisam zainteresiran, ali ću pogledati

3- djelomično sam zainteresiran

4- zainteresiran sam

5- u potpunosti sam zainteresiran

a) stočarska izložba	1	2	3	4	5
b) mehanizacija	1	2	3	4	5
c) nova znanja iz poljoprivredne proizvodnje (informacije o mogućnostima razvoja poljoprivredne proizvodnje, okrugli stolovi, besplatne publikacije,...)	1	2	3	4	5
d) Sajem lova, ribolova, ekologije i ruralnog turizma (LOREKO)	1	2	3	4	5
e) ostalo _____ (navedite što)	1	2	3	4	5

5. Posjećujete li i druga događanja u organizaciji Sajma u Gudovcu?

- a) proljetni poljoprivredni sajam
- b) pčelarski sajam
- c) sajam lova i ribolova
- d) izložbu malih životinja
- e) sajam sporta i rekreacije (SPOREK)
- f) sajam vina i vinogradarstva
- g) nešto drugo _____ (navedi što)

6. U stočarskom dijelu izložbe zanima me:

a) govedarstvo	e) konjogojstvo
b) ovčarstvo	f) peradarstvo
c) kozarstvo	g) pčelarstvo
d) svinjogojstvo	

7. Jeste li posjetili izložene životinje u stajama?

- a) Ne
- b) Da

Koje: _____
Vaša ocjena: 1 2 3 4 5

8. Jeste li prisustvovali ocjenjivanju i prikazu životinja

- a) Ne
- b) Da

Kojem: _____
Vaša ocjena: 1 2 3 4 5

9. Ako ste na prethodna dva pitanja odgovorili pozitivno, molim da navedete što vam je u prikazu stočarske izložbe bilo

najzanimljivije (najatraktivnije) _____
loše prikazano _____

10. Mislite li da bi uz izložbu životinja trebala ići i druga događanja (aukcije stoke, radionice za djecu i si.)?

- a) Da _____ (što)
- b) Ne

11. Smatrate li da je u RH premalo takvih događanja (sajmova sa izložbama stoke)?

- a) Da
- b) Ne

12. Mislite li da bi i u ostala događanja Sajma tijekom godine (a ne samo na Jesenskom sajmu) trebalo uvrstiti izložbe i ocjenjivanja životinja?

- a) da
- b) Ne

13. Ukoliko ste na prethodno pitanje odgovorili pozitivno, molim vas da kažete na koje izložbe (kojih životinja) bi vi došli?

14. Spol: M Z

15. Dob:

- a) <25
- b) 25-40
- c) 41-55
- d) > 55

16. Bavljenje poljoprivredom:

- a) Aktivni poljoprivrednik
- b) Hobistički se bavim poljoprivredom
- c) Radim u instituciji/stručnoj službi u funkciji razvoja poljoprivrede
- d) Radim u poljoprivrednoj školi/visokoj školi/veleučilištu/fakultetu
- e) Zaposlen u drugim djelatnostima
- f) Nezaposlen

17. Dolazite iz _____ županije

Još jednom hvala na odgovorima

SAŽETAK

U ovom radu obrađena je tematika sajma kao mjesta dodira ponude i potražnje roba, znanja i usluga s naglaskom na stočarsku izložbu na Jesenskom međunarodnom sajmu u Bjelovaru. Prikazan je povijesni razvoj stočarstva središnje Hrvatske s naglaskom na stočarske sajmove Bjelovara i okolice. Time se htjela naglasiti važnost bjelovarskog kraja za stočarstvo Republike Hrvatske.

Anketnim istraživanjem posjetitelja Jesenskog međunarodnog bjelovarskog sajma ispitane su njihove potrebe i mišljenja o unapređenju postojećih sadržaja Sajma, a naročito državne stočarske izložbe. Kroz SWOT analizu se dodatno ukazalo na slabosti te na neiskorištene prilike Bjelovarskog sajma. Shodno tome, ponuđeno je nekoliko prijedloga kao što je poboljšanje promocije Sajma, ponuda dodatnih sadržaja s naglaskom na kulturno-umjetničke i edukativne sadržaje, smanjivanje financijskih opterećenja za izlagače te neka estetska poboljšanja (uvjeti izlaganja stoke, uređenje parkirališnog prostora i prilaznih cesta).

Ključne riječi: poljoprivredni sajam, državna stočarska izložba, zainteresiranost posjetitelja sajma za sadržaje